

ВСТУП

1. Актуальність і значення «Методів збору інформації журналістами».
2. Мета, завдання, структура «Методів збору інформації журналістами».
3. Компетенції після вивчення «Методів збору інформації журналістами».
4. Методика вивчення «Методів збору інформації журналістами».
5. Види контролю знань студентів із «Методів збору інформації журналістами».
6. Література до вивчення «Методів збору інформації журналістами».

Актуальність і значення «Методів збору інформації журналістами»

У журналістиці методи збору інформації сприяють пізнанню дійсності, її осмисленню, аналізу фактів та відтворенню в жанрах ЗМІ.

Без знання і володіння методами збору інформації в журналістиці неможлива професійна журналістська діяльність, що зумовлює первинність вивчення методів збору інформації, актуальність, значення їхнього вивчення студентами напряму «Журналістика» для оволодіння теорією, методикою і практикою методів збору інформації в журналістиці для відтворення актуальної, конкретної, нової інформації в матеріалах ЗМІ.

Давньогрецький термін «метод» у перекладі означає шлях, пізнання предмету дослідження дійсності і її відтворення в мисленні. Методи збору інформації в журналістиці розширюють початкові знання про предмет, його особливості, ознаки.

Журналіст шукає нові, невідомі дані про предмет майбутнього матеріалу, позитивні чи негативні соціальні зміни в житті, що мають важливе суспільне значення, осмислює їх та повідомляє про них у ЗМІ.

Журналістський метод збору інформації – це спосіб розширення знань про невідомі суспільно важливі факти, події, явища, проблеми, що передбачає поліпшення соціального інформування та орієнтування реципієнтів у соціумі.

Кожний засіб масової інформації має свої, притаманні тільки йому, методи збору інформації, що дають можливість їх диференціювати на методи збору інформації на *загальні масмедійні*, що притаманні пресі, радіо, телебаченню, інтернет-ЗМІ, та *конкретні масмедійні*, властиві тільки конкретним масмедіа. Зокрема, методи збору інформації для преси, інтернет-газет і журналів, розкриті у цьому підручнику, передбачають текстове, фото-зображувальне відтворення, аудіометоди збору інформації та аудіовізуальні методи збору й фіксації інформації.

Кожному різновиду ЗМІ властиві *загальні й конкретні*, свої масмедійні методи збору й фіксації інформації: пресові (газетні й журнальні передбачають текстове і фотовідтворення інформації), радіометоди (передбачають аудіозапис інформації), телевізійні методи збору (передбачають аудіовізуальну фіксацію інформації), інтернет-ЗМІ можуть відтворювати інформацію всіма методами.

Усе це зумовлює актуальність вивчення методів збору інформації для преси, радіо, телебачення, інтернет-ЗМІ.

Вивчення методів збору інформації журналістами має *індивідуальне й суспільне* значення, розширює знання і володіння професійними методами журналіста, що зумовлено роллю інформації у ЗМІ, пізнанням дійсності, нових прикмет сьогодення, найяскравіших, найцікавіших фактів, подій, явищ, ситуацій, проблем для орієнтування людей у змінах сучасного буття.

Вивчення методів збору інформації майбутніми журналістами має *професійне* значення, адже це базовий етап для написання матеріалів для всіх ЗМІ. Неможливо написати жодний

журналістський матеріал, не спираючись на нову інформацію, отриману завдяки методам збору інформації.

Розділ «Методи збору інформації журналістами» дисципліни «Теорія і методика журналістської творчості. Ч.1» містить теоретичні знання, аналіз практики та методіку збору інформації, що становлять основу професійної діяльності й творчості журналіста.

Без інформації в журналістиці неможливо реалізувати конкретний творчий задум написання будь-якого масмедійного жанру. Водночас від вибору конкретного жанру залежить методика збору інформації, способи відображення фактів, подій, явищ, використання виражальних засобів, виконання жанрових завдань, функцій журналістики, її вплив на аудиторію. Тому журналіст має продумано, зважено вибрати метод збору інформації, враховуючи всі фактори.

Іноді журналісти спочатку отримують завдання написати конкретний журналістський жанр і тоді вже збирають для нього фактаж. Іноді спочатку журналіст стає свідком, учасником події, отримує інформацію про нові, цікаві факти, явища, оцінки свідків, а тоді уточнює, дозбирає, перевіряє інформацію й готує матеріал для оприлюднення в ЗМІ.

Цінність будь-якого журналістського жанру – у **новій інформації**. Це не тільки повідомлення про невідомі факти, події, явища, відомих людей, але й нові оцінки, думки людей із метою впливу на громадську думку. Водночас кожний засіб масової інформації має свій *комплекс методів збору інформації*, що переважають у цьому масмедіа.

Збір інформації журналістами в демократичному суспільстві – це реалізація права на інформацію, доступ до неї, свободи вираження думки, що передбачають величезну попередню роботу журналіста для втілення задуму, написання журналістського жанру на основі зібраної інформації, що лягає в основу матеріалу.

Що впливає на вибір методів збору інформації для матеріалу ЗМІ? Доступ журналіста до інформації, сам засіб масової

інформації, його специфіка, осмислення предмета відтворення, теми матеріалу, методів оцінювання, вибору жанру відтворення дійсності, конкретних масмедійних засобів фіксації та відтворення інформації за принципами демократичних масмедіа: правдивості, чесності, об'єктивності, соціальної відповідальності, свободи вираження поглядів, відсутності цензури й доступу до відкритої інформації.

На вибір методу збору інформації впливає ЗМІ, в якому буде оприлюднений матеріал, вид фіксації та відтворення інформації в газеті, журналі, на радіо, телебаченні, інфоагентстві, інтернет-ЗМІ.

На сьогодні найоперативнішими є інтернет-ЗМІ, що в момент події розповідають про неї, показують фото, відео з місця події, присутність автора. Переважно авторами оперативної журналістики щодо непередбачуваних подій є свідки, учасники, які новину негайно викладають у соціальних мережах. Звідти журналісти беруть інформацію, перевіряють, опрацьовують і розміщують на сайті свого традиційного чи інтернет-ЗМІ та дають можливість довідатися де, що й чому відбулося найшвидше, тому, щоб «вижити» в умовах конкуренції масмедіа, традиційні преса, радіомовлення, телебачення, інфоагентства створили інтернет-версії своїх ЗМІ, де новини постійно доповнюються найсвіжішими повідомленнями.

На вибір методу збору інформації впливає *характер об'єкта відображення*: його масштаб, швидкоплинність, соціальні особливості, взаємозв'язок з іншими явищами.

Велике значення для вибору методу збору інформації має *автор* матеріалу, його знання та вміння використовувати різні методи збору, фіксації інформації для майбутнього матеріалу ЗМІ. Важливо зібрати, зафіксувати інформацію, уточнити прізвища, імена учасників, перевірити дані, правдиво відобразити факти, події, явища, ситуації, проблеми, не порушуючи етичних принципів демократичних ЗМІ: **правдивості, чесності, об'єктивності, порядності, соціальної відповідальності ЗМІ, свободи ЗМІ, плюралізму, гласності, незалежного контролю та**

ін. Завдання журналіста – дотримуючись цих етичних, правових засад, ретельно перевіряти дані з трьох різних джерел, не оприлюднювати неперевірені факти, події, явища, свої версії, чийсь чутки, плітки, фейки, дезінформуючи й дезорієнтуючи аудиторію масмедій. У демократичному суспільстві свобода ЗМІ передбачає свободу вираження поглядів та соціальну відповідальність за передану інформацію.

Дезінформація в ЗМІ вводить аудиторію в оману, дезорієнтує, маніпулює нею, чим знижує авторитет авторів, масмедіа, викликає падіння тиражу, відвідування інтернет-ЗМІ, зменшення кількості читачів, слухачів, глядачів, їхніх лайків.

Мета, завдання, структура «Методів збору інформації журналістами»

Метою першої частини дисципліни «Теорія і методика журналістської творчості» (розділ «Методи збору інформації журналістами») є оволодіння теорією, методикою збору інформації традиційними і новими методами для написання текстових газетних, журнальних, інтернет-ЗМІ, аудіо-, аудіовізуальних матеріалів радіо, телебачення, інформагентств.

Завдання названої дисципліни:

– дати уявлення про масмедійні методи збору інформації для написання журналістських матеріалів, їхні особливості, роль, значення;

– ознайомити студентів із основами теорії, методики «Методів збору інформації журналістами», їхньою типологією;

– навчити розрізняти різновиди методів збору інформації в журналістиці, правильно їх використовувати;

– дати системне уявлення про сучасні журналістські методи збору інформації в сучасних ЗМІ;

– навчити використовувати апробовані методики роботи над збором інформації в журналістиці;

«Теорія і методика журналістської творчості. Ч. 1» (розділ «Методи збору інформації в журналістиці») як навчальна дисцип-

ліна складається з 16-ти тематичних лекцій та практичних занять, що мають на меті поглибити теоретичні знання студентів, допомогти набути навичок фахових методів збору інформації з різних джерел, її перевірки для відтворення в журналістських жанрах.

Самостійна робота студентів має сприяти: виробленню навичок роботи з навчальною літературою, джерелами інформації; їхньому осмисленню та аналізу; вибору найефективніших методів збору інформації, її перевірки для написання власних журналістських матеріалів.

Компетенції після вивчення «Методів збору інформації журналістами»

У результаті вивчення дисципліни студенти мають **знати** теорію і **вміти використовувати**:

– методика фахових журналістських методів збору інформації для газет, журналів, радіо, телебачення, інформагентства та їхніх інтернет-ЗМІ;

– здійснити вибір методів збору і перевірки інформації в журналістиці;

– враховувати особливості видів методики: журналістського спостереження, журналістського інтерв'ювання, вивчення документів, проведення бесіди, опитування, підготовки офіційного запиту інформації журналістом, збору інформації на пресзаходах для журналістів, використати «метод маски», бліцопитування, прогнозування, тестування, моніторинг, рейтингування, контент-аналіз у журналістській практиці.

Методика вивчення «Методів збору інформації журналістами»

Традиційно студенти мають лекційні й практичні заняття. Вивчення дисципліни складається з аудиторних занять, на які відведено 64 години: 32 години лекційних і 32 години практичних занять, на самостійну роботу – 64 години.

«Теорія і методика журналістської творчості. Ч. 1» як навчальна дисципліна складається із 17-ти тем лекцій: «Журналістська інформація: поняття, вимоги, види, джерела», «Спостереження як метод збору інформації журналістами», «Бесіда як метод збору інформації журналістами», «Вивчення документів для збору інформації журналістами», «Інтерв'ювання як метод збору інформації журналістами. «Запит інформації журналістом», «Пресзаходи та збір інформації журналістами», «Опитування як метод збору інформації журналістами», «Бліцопитування». «Анкетування як метод збору інформації журналістами», «Прогнозування як метод збору інформації журналістами», «Тестування як метод збору інформації журналістами», «Моніторинг як метод збору інформації журналістами», «Рейтингування як метод збору інформації журналістами», «Контент-аналіз як метод збору інформації журналістами», «Експеримент як метод збору інформації журналістами».

Вступ до навчальної дисципліни має важливе організаційне й методичне значення. У ньому йдеться про актуальність, значення вивчення, знання методів журналістської творчості, предмет, об'єкт, методи навчання, види контролю за знаннями студентів, основна література для вивчення дисципліни.

Процес навчання в університеті за спеціальністю «Журналістика» становить цілісну систему різноманітних форм і методів навчання. Кожна форма виконує своє спеціальне завдання, а сукупність форм і методів навчання створює єдиний комплекс, у якому враховано психолого-педагогічні особливості засвоєння предмету. В цей комплекс входять лекційні, практичні заняття й самостійна робота студента.

Лекційні заняття з дисципліни містять систематизовані основи наукових знань із навчальної дисципліни, відображають найновіші досягнення науки, дохідливий виклад теорії й методики збору інформації. Лекції є методологічною, теоретичною, методичною основою для всіх навчальних занять з дисципліни: практичних, лабораторних, творчих, самостійних, бо вводять студентів у наукові теорії, методи, практики, методики жур-

налістського збору інформації, стають базою для інших форм навчальних занять, що заплановано після них, і спираються на них змістовно та тематично.

Практичні заняття проводять з усіх тем дисципліни «Теорія і методика журналістської творчості. Ч. 1 (розділ «Методи збору інформації в журналістиці»). Практичні заняття відіграють важливу роль у засвоєнні дисципліни студентами, набутті навичок застосування одержаних знань для вирішення практичних, творчих завдань; розширюють, деталізують теоретичні знання, методичні навички, одержані на лекціях в узагальненій формі; сприяють виробленню індивідуальних особливостей, навичок журналістської професійної, творчої діяльності. Практичні заняття розвивають наукове мислення студентів, формують фахову мову, термінологічний словник майбутнього журналіста; дають змогу перевірити знання за допомогою тестів; формують методичні, творчі навички студентів під час використання кожного журналістського методу збору інформації. Вони закладають основи реалізації творчого успіху студентів, дають можливість розкрити і проявити індивідуальні журналістські здібності, свій особливий індивідуальний потенціал.

Самостійна робота студентів щодо вивчення методів збору інформації в журналістиці має спиратися на всі попередні види навчального процесу. Студент повинен обов'язково слухати й засвоїти всі лекції, прочитати теми в навчальному підручнику, вміти працювати з тематичною навчальною, науковою літературою, вчасно виконувати всі домашні прикладні й творчі завдання на практичні заняття, самостійно перевіряти свої знання, вміння, готуватися до перевірки, контролю з теоретичних, методичних питань, вміти використовувати зібрану різними методами інформацію у всіх журналістських жанрах, писати реферати, курсові, готуватися до іспиту, практики в редакціях засобів масової інформації.

Кожний із зазначених видів самостійної роботи потребує від студентів наполегливої праці, самоконтролю та має сприяти: виробленню навичок опрацювання навчальної літератури, джерел

для збору інформації, осмисленню та аналізу чужих і власних матеріалів, пошуку відповіді на проблемні питання, написанню й публікації в навчальній газеті «Молодий журналіст», районних, міських, обласних газетах власних журналістських матеріалів, оформленню досьє у своєму комп'ютері різновидів журналістських методів збору інформації для газетних і журнальних видань або текстових інтернет-ЗМІ. Свої публікації, підписані головним редактором і засвідчені, студент показує екзаменаторові на іспиті.

Форми та засоби контролю за вивченням навчальної дисципліни:

- усне опитування на практичних заняттях;
- виступ на практичних заняттях (із рефератом, доповіддю, у дискусії);
 - тестування знань студентів із теми лекційного курсу;
 - написання реферату з пропущеного заняття;
 - обнародування свого журналістського матеріалу в навчальній газеті «Молодий журналіст», районній, обласній газеті, інтернет-ЗМІ, що завірене в редакції печаткою і підписом редактора;
- виконання домашнього завдання: виділення в підібраних матеріалах різних журналістських методів збору інформації, їхній аналіз, виявлення упущень;
- письмова контрольна робота за питаннями лекційного курсу;
- семестровий іспит.

Види контролю знань студентів із «Методів збору інформації журналістами»

Для перевірки знань студентів із дисципліни «Теорія і методика журналістської творчості. Ч. 1» (розділ «Методи збору інформації в журналістиці») діє поточний, екзаменаційний, семе-

стовий контроль. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за підсумковий семестровий контроль, становить 100 балів.

Поточний контроль охоплює бали, отримані на практичному занятті: усні відповіді на питання практичного заняття, за написання власних матеріалів журналістських жанрів, тестування з тем дисципліни.

Рахують бали під час поточного контролю за такою системою:

Форми контролю під час поточного опитування студентів	Бали
Тестова перевірка засвоєння матеріалу з тем лекцій	15
Відповіді на практичному занятті	10
Написання власних матеріалів	10
Публікація журналістського матеріалу в пресі, на радіо, телебаченні, інформантстві, інтернет-ЗМІ	10

Підсумковий семестровий контроль

Результат підсумкового семестрового контролю – це сума балів поточного контролю (45) та балів, отриманих на семестровому іспиті (55).

Порядок розрахунку підсумкових балів за семестр

	Поточний контроль (ПК)	Екзаменаційний контроль (ЕК)	Підсумкові бали семестрового контролю ПК+ЕК
Максимальна кількість балів	45 балів	55 балів	100 балів

Критерії оцінювання навчальної роботи студентів

Критерії оцінювання складені за чотирибальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») з урахуванням повноти і правильності виконання завдань, обов'язковим переведенням оцінок у шкалу ECTS і 100-бальну шкалу.

В оцінюванні навчальної роботи студентів обов'язково враховують:

- теоретичні знання щодо методів збору інформації в журналістиці;
- уміння застосовувати методи журналістського збору інформації;
- уміння самостійно вибирати найефективніші журналістські методи збору інформації;
- уміння самостійно аналізувати методи збору інформації у журналістських жанрах преси, радіо, телебачення, інформагентства, інтернет-ЗМІ щодо використання методів збору інформації;
- обнародування своїх журналістських матеріалів у навчальній газеті «Молодий журналіст», газетах, журналах, на радіо, телебаченні України.

Протягом семестру студент має набрати 45 балів (за 100-бальною системою). В цю суму входять: відповіді на практичному занятті – до 10 балів, тестування за темою практичного заняття – до 15 балів, написані власні журналістські матеріали з поясненням використання різних методів збору інформації – до 10 балів, опубліковані журналістські матеріали – до 10 балів.

На іспиті кожний студент має тест, що складається з 20-ти питань. Правильна відповідь на кожне запитання оцінюється залежно від рівня питання. 1-й рівень – 1 бал, 2-й рівень – 2 бали, 3-й рівень – 3 бали. Загалом студент на екзаменаційному тестуванні може набрати максимум 55 балів. Загальна кількість балів семестрового контролю складається з балів, отриманих протягом семестру та на екзаменаційному випробуванні.

Студент отримує один бал за національною системою до оцінки на іспиті, якщо обнародує власний журналістський матеріал у періодичних виданнях не нижче від районної газети або на обласному радіо, телебаченні, зареєстрованому інтернет-ЗМІ, навчальній газеті «Молодий журналіст», починаючи з 1 вересня поточного навчального року і до дня семестрового іспиту.

Матеріал має бути засвідчений редакційною печаткою, підписом головного редактора ЗМІ. Ксерокопії студентських матеріалів із газет, журналів зі матеріалами студентів не беруться до уваги. Матеріали, обнародовані на радіо, телебаченні, інформагентстві, мають бути роздруковані, підписані головним редактором, засвідчені й подані до іспиту екзаменаторові.

**Оцінювання знань студентів за чинними шкалами
Національного університету «Львівська політехніка»:**

За 100-бальною шкалою університету	За державною шкалою	За шкалою ECTS
88–100	«відмінно»	A
80–87	«добре»	B
71–79	«добре»	C
61–70	«задовільно»	D
50–60	«задовільно»	E
29–49	«незадовільно» (з можливістю повторного складання іспиту)	FX
00–25	«незадовільно» (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	F

Література до вивчення «Методів збору інформації журналістами»

Основна

1. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Львів: ПАІС, 2008. 270 с. URL: https://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_147.pdf
2. Кузнецова О. Д. Методи збору інформації в журналістиці: навч. підручник. Львів: Вид-во Львівська політехніка. 2025. 236 с.
3. Лубкович І. М. Інформаційна журналістика: методи збору інформації, відображення дійсності. Львів: ПАІС, 2017. 101 с.

Додаткова

1. Аньєс Ів. Підручник для журналістів. Пишемо для газет. Київ: Вид-во Києво-Могилянської академії. 543 с.
2. Ла Рош фон В. Вступ до практичної журналістики: навч. посібник. Київ: Академія української преси, 2005. 229 с.
3. Рендалл Д. Універсальний журналіст. Київ: ТОВ «Київська типографія», 2007. С. 6–15, 21–27. URL: <http://evartist.narod.ru/text12/38.htm>
4. Халер М. Пошук і збір інформації / за заг. ред.: В. Іванова, А. Коль. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2006. 308 с. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Navch_metod_d_t/Navch_metod_materiali/Zhurnalistika/Poshuk_i_zbir_informaciyi.pdf